

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน กระบวนการสร้างแบบทดสอบ คุณภาพของแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนภายในกลุ่มโรงเรียน และอุปสรรค ปัญหา ตลอดจนข้อคิดเห็นต่างๆ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนของคณะกรรมการภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย การเลือกกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 2 โรงเรียนที่มีคุณลักษณะสามประการ คือ เป็นโรงเรียนซึ่งอยู่ในกลุ่มโรงเรียนที่มีระดับคุณภาพการศึกษาต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ ภายในจังหวัดขอนแก่น โดยพิจารณาจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527-2529 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทห่างไกล และเปิดสอนครบทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จากการศึกษาค้นคว้าความเป็นไปได้ในการทำวิจัย (Feasibility Study) จึงตัดสินใจเลือกโรงเรียนบ้านโนนหินและโรงเรียนบ้านหนองตะไคร้ กลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใส จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ในขั้นแรกเป็นการศึกษาแนวทางการวิจัยจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย ข้อคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการเลือกกรณีศึกษา ขอบเขตการวิจัย การสร้างเครื่องมือ จากนั้นเข้าไปค้นคว้าหาข้อสรุปในภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล จัดพิมพ์ และเสนอรายงานการวิจัยตามลำดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัย แบบสังเกตโรงเรียน แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบสังเกตการวัดและประเมินผลการเรียน แบบสัมภาษณ์ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสัมภาษณ์ประธาน
กลุ่มโรงเรียน แบบสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนที่ทำการศึกษ เอกสาร ราย-
งานวิจัย กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล หวีจยเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามในโรงเรียน
กรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ
ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สังเกตการณ์โดยการมีส่วนร่วม เป็นไปในลักษณะเข้าไป
ทำความเข้าใจกับคณะครู ผู้บริหาร นักเรียน และชาวบ้าน จากนั้นเข้าไป
สังเกตการณ์เป็นระยะๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2530 ถึงเดือนเมษายน 2532
การสัมภาษณ์ กระทำในลักษณะไม่เป็นทางการ โดยการสนทนาพูดคุยตามหัวข้อ
ที่หวีจยกำหนดไว้ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น ขณะรับประทานอาหาร ขณะทำงาน
หลังจากเลิกเรียน การไปเยี่ยมเยือนที่บ้าน การรวบรวมเอกสาร การ
วิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลาที่อยู่ในภาคสนาม เช่น
เอกสารการประเมินผลการเรียน แบบทดสอบ บันทึกการสอน ฯลฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต การศึกษา
เอกสารนำมาวิเคราะห์ จัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ส่วนข้อมูล
เชิงปริมาณที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบ หรือข้อมูลที่เป็นตัวเลขอื่น ๆ
จะใช้วิธีการทางสถิติ และที่สำคัญการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำตลอดระยะ
เวลาของการทำวิจัย

8.1 สรุปผลการวิจัย

8.1.1 โรงเรียนบ้านโนนหิน มีครูทั้งหมด 6 คน สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จำนวน 2 คน พฤติกรรมการสอนส่วนใหญ่อธิบาย ตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ
และให้นักเรียนหาแบบฝึกหัดจากหนังสือ สำหรับการวัดและประเมินผลการ
เรียน ครูทุกคนเคยเรียนหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการ
เรียนมาแล้ว และทราบว่าตนในฐานะครูประจำชั้นต้องจัดทำเอกสาร ป.01
ป.02, ป.02-2, ป.03, ส.ค.3 ส่วน ป.04, ป.05 มีครูรับผิดชอบโดยเฉพาะ
นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการประเมินผล การสร้าง
เครื่องมือวัดผลการเรียน เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียน การนำผล
การสอบไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนไม่มากนัก ในส่วนที่เกี่ยวกับ

ระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2524 ครูเห็นด้วยที่ระเบียบดังกล่าวให้ครูสอนเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้การสอน อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียน ครูจะนึกไปถึงการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน ซึ่งมีการจัดทำแบบทดสอบ คณะกรรมการดำเนินการสอบ และให้ระดับคะแนน ผลการเรียนรู้ สำหรับในเรื่องการพิจารณาตัดสินผลการเรียนโดยใช้เกณฑ์ เวลาเรียน การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูบางคนคิดว่ายังไม่เหมาะสม เนื่องจากวิธีการปฏิบัติยังไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ส่วนการให้ระดับคะแนนเป็นระบบ 0,1,2,3 และ 4 มีความเหมาะสมแล้ว

กระบวนการวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนรู้การสอน กระทำเป็น ครั้งคราว ส่วนใหญ่ใช้การสังเกต ซักถาม ตรวจผลงานมากที่สุด รวมทั้งมีการ ใช้คำถามระดับที่ 1 มากในทุกกลุ่มประสบการณ์ การจัดทำเอกสารที่กำหนดไว้ในระเบียบการประเมินผลการเรียน ครูส่วนใหญ่ยังกระทำไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน การทดสอบปลายภาคเรียนที่ 1,2 ในภาคความรู้กลุ่มโรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนภาคปฏิบัติเป็นหน้าที่ของครูสอน

การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พิจารณาจาก 3 เกณฑ์ คือ เวลาเรียน การผ่านจุดประสงค์ และผลการสอบ ปลายปี ซึ่งพบว่านักเรียนที่เข้าสอบปลายปีได้รับอนุมัติให้จบหลักสูตรประถมศึกษา ทุกคน

8.1.2 โรงเรียนบ้านหนองตะไคร้ มีครูทั้งหมด 6 คน สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน พฤติกรรมการสอนส่วนใหญ่เป็นการอธิบาย ตั้งคำถามให้นักเรียน ตอบ ให้เรียนตามแบบเรียน และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด สำหรับการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน ครูทุกคนเคยเรียนหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนมาแล้ว และทราบว่าคนในฐานะครูประจำชั้นต้องจัดทำ เอกสาร ป.01, ป.02, ป.02-2, ป.03, ส.ค. 3 ส่วน ป.04 และ ป.05 มีครูรับผิดชอบคดียเฉพาะ นอกจากนั้นครูส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ประเมินผล การสร้างเครื่องมือ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียน การ นำผลการสอบไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนพอสมควร ในส่วนที่เกี่ยวกับ

ระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2524 ครูเห็นด้วยที่จะเขียนดังกล่าวให้ครูหรือโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน สำหรับในเรื่องการพิจารณาตัดสินผลการเรียนโดยใช้เกณฑ์เวลาเรียน การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และการให้ระดับคะแนนเป็นระบบ 0,1,2,3 และ 4 มีความเหมาะสมแล้ว

กระบวนการวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ใช้การสังเกต ซักถาม ตรวจผลงานมากที่สุด รวมทั้งมีการใช้คำถามระดับที่ 1 มากในทุกกลุ่มประสบการณ์ การจัดทำเอกสารที่กำหนดไว้ในระเบียบการประเมินผลการเรียน ครูส่วนใหญ่ยังกระทำไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบันนัก การทดสอบปลายภาคเรียนที่ 1,2 ในภาคความรู้กลุ่มโรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนภาคปฏิบัติเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน

การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทางโรงเรียนพิจารณาจาก 3 เกณฑ์ คือ เวลาเรียน การผ่านจุดประสงค์ และผลทดสอบปลายปี ซึ่งพบว่านักเรียนที่เข้าสอบปลายปีได้รับอนุมัติให้จบหลักสูตรประถมศึกษาทุกคน

8.1.3 กลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใส เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้จัดทำโครงการสร้างแบบทดสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02-2/1 ถึง ป.02-2/6 โครงการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน โดยมีคณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มเป็นรับผิดชอบ

โครงการสร้างแบบทดสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02-2 เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2529 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2530 ทำการออกข้อสอบพิมพ์ลงกระดาษไขตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 และปีการศึกษา 2531 อัดสำเนาแล้วส่งแบบทดสอบดังกล่าวไปยังโรงเรียนต่างๆ ภายในกลุ่ม ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 50,000 บาท

โครงการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน เป็นการตรวจสอบและประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อนำผลไปปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนการสอนในระดับกลุ่มโรงเรียน ลักษณะการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ประชุมซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการสอน หลักสูตร และวิธีการ

สร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่างๆ ดำเนินการวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน

8.1.4 กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งพบว่า คณะครูทั้งสองโรงเรียนมักจะสอนเนื้อหาใหม่โดยมิได้กลับไปตรวจสอบความรู้พื้นฐานหรือการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนจากชั้นที่ผ่านมา ในระหว่างการเรียนการสอน ครูกระทำการวัดและประเมินผลเป็นครั้งคราวด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ และตรวจผลงาน การจัดทำเอกสารกำหนดไว้ในระเบียบการประเมินผลการเรียนยังไม่ครบถ้วนไม่เป็นปัจจุบัน การทดสอบปลายภาคเรียนที่ 1, 2 ในภาคความรู้กลุ่มโรงเรียนจัดทำเครื่องมือ ดำเนินการสอบ และรายงานผล ส่วนครูผู้สอนดำเนินการสอบภาคปฏิบัติทั้งหมด สำหรับการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนพิจารณา 3 เกณฑ์ ได้แก่ เวลามาเรียน การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และผลการสอบปลายปี ซึ่งปรากฏว่า การลงเวลามาเรียนทั้งสองโรงเรียนยังทำไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ มักกระทำในช่วงสัปดาห์สุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน โดยใช้เวลานานๆ สังเกตและประเมินพฤติกรรมนักเรียนแต่ละคน ส่วนการสอบปลายปีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือ และคณะครูภายในกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการสอบ

การสร้างแบบทดสอบ ที่ผ่านมาคณะครูส่วนใหญ่ยังไม่สร้างข้อสอบขึ้นใช้เอง ดังนั้นกลุ่มโรงเรียนจึงเข้ามารับผิดชอบ และดำเนินการสร้างแบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน ได้แก่ แบบทดสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ในสมคประจำชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ป.02-2/1) ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.02-2/6) ทุกกลุ่มประสบการณ์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน การสร้างแบบทดสอบทั้งสองชั้นนี้มีขั้นตอนคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมีมติให้คณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มจัดทำแบบทดสอบ คณะทำงานจะประชุมปรึกษาหารือวางแผน กำหนดขอบเขตเนื้อหา และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ จากนั้นแต่ละคนจะสร้างข้อสอบโดยมีวิธีการคล้ายคลึงกัน เช่น นำจำนวนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่จะสร้างข้อสอบไปหารจำนวนข้อสอบทั้งหมด จะได้จำนวนข้อสอบที่ต้องสร้างในแต่ละจุดประสงค์ การสร้างข้อสอบกระทำด้วยวิธีคัดเลือก ปรับปรุง แก้ไขจากข้อสอบ

ในหนังสือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ หนังสือแบบฝึกหัด คู่มือครู รวมทั้งสร้างเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อได้ข้อสอบครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จัดพิมพ์ลงกระดาษไข ตรวจสอบความถูกต้องและนำส่งสำนักงานกลุ่มโรงเรียน จากนั้นคณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มช่วยกันคัดสำเนา เย็บเป็นฉบับบรรจุลงในกล่อง พร้อมจะนำไปใช้ต่อไป

จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียนที่ 1,2 พบว่าข้อสอบส่วนใหญ่วัดพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของข้อสอบที่ปรากฏว่าข้อสอบส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ เนื้อหาวิชาและสมรรถภาพที่วัดสอดคล้องกับแบบทดสอบประเมินคุณภาพนักเรียนของจังหวัดขอนแก่นพอสมควร โดยกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีความสอดคล้องมากที่สุด ซึ่งส่งผลให้นักเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใสมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่นๆ

ปัญหา อุปสรรคทางด้านการวัดและประเมินผลการเรียนพบว่า ครูมีภาระหน้าที่มาก สอนคนละประมาณ 25-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ขณะเดียวกันต้องทำหน้าที่พิเศษอื่นๆ เช่น งานซ่อมรถ งานสารบรรณ งานโครงการต่างๆ ฯลฯ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาจัดทำเครื่องมือวัดผลการเรียน สอนซ่อมเสริม และวางแผนการใช้เครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันนักเรียนมักขาดเรียนช่วยผู้ปกครองทำงาน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ จึงมีเวลาดูแลเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลานน้อย ก่อปรกัต้องให้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วออกไปช่วยทำงานมากกว่าให้เรียนต่อ นอกจากนั้นงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เป็นเหตุให้การบริหารงาน/โครงการไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ระบบการบริหารงานด้านวิชาการ ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต่างก็มีอิทธิพลต่อกัน สำหรับการศึกษารังนพบว่า โรงเรียนบ้านหนองตะเควมีข้อได้เปรียบโรงเรียนบ้านโนนหินในส่วนที่ผู้บริหารให้ความสนใจงานวิชาการ คณะครูส่วนใหญ่มีความรู้สูง ส่วนปัจจัยอื่นๆ อันได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง การนิเทศติดตามผล การประเมินคุณภาพ ชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือสภาพชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่

ห่างไกล การคมนาคม การสื่อสารไม่สะดวก จึงไม่ได้รับการนิเทศ ตรวจสอบ
จากเจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอและจังหวัด ทำให้โครงการพัฒนาต่างๆ มักเข้า
ไปไม่ถึงโรงเรียน กอปรกับสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริม
ให้นักเรียน หักครอง กระตือรือร้นต่อการศึกษา ดังนั้นอัตราการเรียนต่อจึงต่ำ
กว่าเป้าหมายสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติตั้งไว้

8.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ และควรนำมาอภิปรายดังนี้

8.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเรียน
การสอน ส่วนใหญ่จัดขึ้นมีได้มุ่งหัดนักเรียน แต่มุ่งสอนเนื้อหาหรือยึดครูเป็น
ศูนย์กลางของความสนใจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ครู
ไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 ที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคนเป็นสำคัญ จึงมุ่งสอนเนื้อหาเป็นหลัก โดยใช้วิธี
สอนของครู ไม่คำนึงถึงวิธีการเรียนของนักเรียน ครูขาดการสนับสนุนด้านวิชา-
การและการนิเทศจากศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียน ครูไม่เข้าใจวิธี
สอนแบบบูรณาการ มักแยกสอนเป็นรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ ตลอดจนมุ่ง
สอนในลักษณะกลุ่มใหญ่ มิได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียน
ที่เรียนอ่อนหรือเรียนช้ามีปัญหา ขาดเรียนบ่อย รวมทั้งไม่ได้รับการสอนซ่อม-
เสริมจากครู

การเรียนการสอนในบางกลุ่มประสบการณ์ เช่น กลุ่มการงานและ
พื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูให้ความสำคัญน้อย สอนบ้างไม่
สอนบ้าง ไม่ครอบคลุมเนื้อหาหรือจุดประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด การสอน
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ยังทำในลักษณะให้นักเรียนเข้าสำนักงานที่ งาน
ให้ทำซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย และเป็นงานที่พ่อแม่หรือชาวบ้านคนอื่นๆ ทำอยู่
แล้ว เป็นต้นว่า การปลูกผักตงและต้นประดู่ประถมศึกษาปีที่ 3-6 ซึ่งขณะเดียวกันครู
ก็ไม่ได้ปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักและศรัทธาในงานอาชีพนั้นๆ หรือการ
สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูมุ่งสอนภาคทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ โดยมิได้เน้น
ให้สุเรียนเกิดนิสัยที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมากนัก

นอกจากครูสอน มักจะสอนไม่เต็มที่ เนื่องจากครูคนหนึ่งรับผิดชอบ หน้าที่หลายอย่าง ในขณะที่จำนวนครูเท่ากับจำนวนห้องเรียน เมื่อครูคนใด คนหนึ่งไปธุระหรือลา ครูคนอื่นๆ ต้องคนนักเรียนแทน ยิ่งในสภาพปัจจุบัน คณะครูทั้งสองโรงเรียนได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า ทว่างานที่ไม่ใช่การสอน มีมากขึ้น เช่น งานรับส่งหนังสือ งานสำรวจข้อมูล งานจัดซื้อวัสดุการศึกษา งานจัดทำบัญชีการเงินโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งงานเหล่านี้ครูจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ถ้าเกิดผิดพลาดอาจได้รับโทษทางวินัย ดังนั้นครูจึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ จึงดูเหมือนว่างานสอนลดความสำคัญลงไป หรือในกรณีที่มีการนิเทศ ตรวจเยี่ยมจากคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน เจ้าหน้าที่ ก็มักจะมาตรวจสอบเอกสารดังกล่าวมากกว่าจะไปสังเกต แนะนำ ชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน

8.2.2 การวัดและประเมินผลการเรียน จากการศึกษาพบว่า ทั้งสองโรงเรียน ยังมีลักษณะการปฏิบัติเป็นการสอบเพื่อแข่งขัน จัดลำดับที่ ซึ่งเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ ปลายภาคเรียนมากกว่าที่จะวัดเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน นับว่าไม่ สอดคล้องกับปรัชญาการวัดผลการศึกษาว่า "วัดเพื่อคนและพัฒนาสมรรถภาพของ มนุษย์" ทั้งนี้เนื่องจาก ครูยังมองไม่เห็นความสัมพันธ์ของกระบวนการทาง การศึกษาที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล จึงไม่สามารถที่จะบูรณาการเข้าเป็นระบบเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ปรากฏในสมคประจำชั้น ป.02-2 ครูจะทำการวัดเมื่อ ใกล้ปิดภาคเรียน ซึ่งระหว่างการเรียนการสอนครูไม่ได้มาตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสอนบรรยายตามเนื้อหาโดยไม่ได้ คำนึงถึงจุดประสงค์ว่า หลังจากเรียนจบแต่ละเรื่องแล้ว หลักสูตรคาดหวังให้ ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมเช่นไร ตลอดจนเมื่อสอบปลายภาคเรียนเสร็จจะปล่อยให้นักเรียนเล่น ครูจะทำการรายงานผลการเรียน (ป.01) หรืออื่นๆ และเมื่อเปิด ภาคเรียน ครูจะเริ่มสอนเนื้อหาใหม่ โดยมีคำนี้ถึงและสอนซ่อมเสริมนักเรียน ที่เรียนอ่อน ซึ่งดูเหมือนว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ขาดความต่อเนื่อง ไม่สัมพันธ์ กัน

การวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน ในกรณีที่เปิดโอกาสให้โรงเรียน หรือครูผู้สอนดำเนินการเอง มักจะพบว่า ครูไม่ได้จัดทำเครื่องมือหรือดำเนินการ ทดสอบอย่างครอบคลุมจุดประสงค์ ยังคงให้คะแนนจากการสังเกต ซักถาม ตรวจ แบบฝึกหัดในระหว่างการเรียนการสอน (ระหว่างเรียนไม่มีสมมติบันทึกรายละเอียด การส่งงานหรือพฤติกรรมของผู้เรียน) ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะ การให้คะแนนในลักษณะนี้ ครูผู้สอนจะมีความเอนเอียงให้คะแนนแก่นักเรียนที่ ตนเองรักใคร่ ชื่นชอบ สูงกว่าความสามารถแท้จริงของเขา หรือนักเรียนที่ครู ไม่ชอบอาจได้คะแนนต่ำกว่าความเป็นจริง

การวัดและประเมินผลปลายปีในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการสอบภาคปฏิบัติ ปรากฏว่า นักเรียนได้คะแนนค่อนข้างสูง (ดังแสดง ในตารางที่ 17 และตารางที่ 30) แต่การทดสอบภาคความรู้ดำเนินการโดย คณะกรรมการจากโรงเรียนอื่น นักเรียนกลับได้คะแนนค่อนข้างต่ำ (ดังแสดงใน ตารางที่ 18 และตารางที่ 31) จากเหตุการณ์เหล่านี้คณะกรรมการในกลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใสมองว่า การทดสอบภาคปฏิบัติมีความเที่ยงตรงน้อย (ครูผู้สอบให้ คะแนนนักเรียนสูงกว่าความสามารถแท้จริง) ไม่ควรนำคะแนนส่วนนี้มาประกอบ พิจารณาจัดลำดับคุณภาพ ด้วยเหตุนี้กลุ่มโรงเรียนจึงประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับกลุ่มโรงเรียนโดยใช้คะแนนภาคความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งส่งผลให้ครู สนใจที่จะสอนหรือถ่ายทอดความรู้ในส่วนของเนื้อหาหรือภาคทฤษฎีมากกว่าภาค ปฏิบัติ เพราะการวัดและประเมินการเรียนยังมุ่งเน้นเนื้อหาหรือวัดความสามารถ ในการจดจำ โดยมีได้มุ่งวัดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการเรียนรู้

อนึ่ง เนื่องมาจากครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของระบบการประเมินคุณภาพ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทำให้ครูมองว่า การประเมิน คุณภาพที่กระทำในปัจจุบันมีความเชื่อถือน้อย และมีการบิดเบือนคะแนนสอบของ นักเรียน เพื่อให้คะแนนเฉลี่ยรวมโรงเรียนอยู่ในระดับสูง นับว่าผิดจุดมุ่งหมาย ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นตั้งไว้ ซึ่งมีผลเสียนักเรียนและ ระบบการศึกษา

8.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการเรียน จากการศึกษาพบว่า เครื่องมือ ที่ใช้ในกลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใส ส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบ ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงาน ศูนย์วิชาการกลุ่ม ลักษณะการดำเนินงานเป็นการรวบรวม คัดเลือก ปรับปรุง

ข้อสอบในหนังสือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ หนังสือแบบฝึกหัด และเขียนเพิ่มเติมบ้าง ระยะเวลาการจัดทำค่อนข้างน้อย กอปรกับคณะทำงานส่วนใหญ่เป็นครูสอน จึงทำงานอย่างรีบเร่ง ทำให้เกิดข้อผิดพลาด เช่น พิมพ์ผิด พิมพ์ตก ข้อสอบบางข้อกำกวม หรือแบบทดสอบบางฉบับวัดไม่ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ในภาคเรียนนั้นๆ

กระบวนการจัดทำแบบทดสอบจะสิ้นสุดหอดำเนินไปเรียบร้อยแล้ว เป็นฉบับ และนำไปใช้ โดยมีได้วิเคราะห์ ปรับปรุงคุณภาพแบบทดสอบ อย่างไรก็ตามทางกลุ่มโรงเรียนยังจัดเก็บแบบทดสอบไว้ใช้ในการศึกษาต่อไป โดยใช้ไว้ในกล่องแยกเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ เพื่อสะดวกในการค้นและนำไปใช้

นอกจากนี้ ครุนิยมใช้แบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก วัดด้านพุทธิพิสัย ส่วนด้านจิตพิสัยยังไม่มีเครื่องมือแต่ใช้การสังเกต ชักถาม สำหรับการวัดด้านทักษะพิสัย ในระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนยังไม่ได้สร้างเครื่องมือ แต่ในการทดสอบปลายปีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีแบบทดสอบภาคปฏิบัติซึ่งจัดทำโดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นและกลุ่มวิทยาลัยครูอีสานเหนือ ดังนั้นครูจึงให้คะแนนจากการประเมินระหว่างเรียน ด้วยการสังเกต ชักถาม และตรวจผลงาน

จะเห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ภายในกลุ่มโรงเรียนก่นำไป ยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างการเรียนรู้การสอน ควรมีแบบสังเกต แบบสำรวจรายการ เพื่อให้ครูได้บันทึกพฤติกรรมต่างๆ อันจะทำให้ตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

8.2.4 ความร่วมมือของคู่ปกครอง คู่ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และการประมง มีรายได้ไม่แน่นอน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ เวลาที่จะมาสนใจการเรียนของบุตรหลานจึงค่อนข้างน้อย กอปรกับปัจจุบันชาวบ้านเข้าใจว่า คนที่เรียนจบการศึกษาชั้นสูงๆ ส่วนมากมักไม่มีงานทำ จึงไม่ยอมส่งลูกเรียนต่อ และเมื่อทางโรงเรียนขอความร่วมมือด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนของนักเรียน มักจะได้รับความร่วมมือน้อย

อนึ่งเนื่องจากการรวมตัวจัดตั้งองค์กรต่างๆ ในชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ คณะเดียวกันสถาบันวัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ยังกระทำหน้าที่อบรมบ่มนิสัย หรือเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนได้ไม่มากนัก เนื่องจากพระภิกษุ

สามเณร ที่ประจำอยู่วัดเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาในหมู่บ้านดังกล่าวพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า

8.3 ข้อเสนอแนะ

8.3.1 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

8.3.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากสภาพการณ์ เหตุผลต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว เป็นสาเหตุให้ครูมีการเตรียมการสอนน้อย จึงควรที่ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ศูนย์วิชาการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เร่งผลิตบทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน หรือนำเทคโนโลยีอื่นๆ มาช่วยเหลือสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ครูไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมตัวมาก หรือสิ้นเปลืองเงิน วัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ ขณะเดียวกันก็จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มพัฒนางานวิชาการในระดับต่างๆ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

8.3.1.2 ศึกษาในเทศกจังหวัด และศึกษาในเทศกอำเภอ ควรจัดทำแผน/โครงการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพ การศึกษาต่ำ ตลอดจนออกนิเทศ เยี่ยมเยียน ขำรงขวัญและกำลังใจ รวมทั้งจัดอบรม แนะนำ ในส่วนที่คิดว่าโรงเรียนขาดแคลน

8.3.1.3 การจัดสรรอัตรากำลังครู ในกรณีที่เป็โรงเรียนขนาดเล็ก ควรให้มีจำนวนครูไม่น้อยกว่าจำนวนชั้นเรียนที่เปิดสอน ทั้งนี้รวมคหบริหารโรงเรียน เพราะจากการศึกษาครั้งนพบว่ สาเหตุที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ปัจจัยหนึ่งมาจากครูไม่ครบชั้น หรือคหบริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นครูสอนประจำชั้น ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วคหบริหารโรงเรียนมักไม่อยู่โรงเรียน เป็นเหตุให้นักเรียนอยู่ในความดูแล ไม่ได้รับการจัดประสพการณ์การเรียนรู้ครบกระบวนการตามหลักสูตรกำหนด

8.3.1.4 จากการศึกษาคครั้งนพบว่ ชาวบ้านมีความคาดหวังที่จะให้นักเรียนซึ่งเป็นลูกหลาน ออกมาช่วยทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัว หลังจากทีเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ดังนั้น หลักสูตร การจัดประสพการณ์การเรียนรู้ ควรสนองตอบความต้องการของชุมชน ซึ่งอาจทำได้ด้วยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรใน

ระดับอำเภอ โดยมีศึกษานิเทศก์อำเภอและวิชาการกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

8.3.1.5 ควรจัดตั้งหน่วยทดสอบและประเมินผลในระดับอำเภอ จากการที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เปิดโอกาสให้ครูสอนหรือโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่วัดและประเมินผลเองเกือบทั้งหมด ทำให้ครูสอนบางคนหรือโรงเรียนบางโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวได้สมบูรณ์ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรอันได้แก่ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ฯลฯ ดังนั้นจึงควรมีหน่วยงานกลางระดับอำเภอ ที่คอยส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ครูสอนในด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และความรู้ทางการวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนเป็นหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลงานแผนงานและโครงการ งานประเมินผลการเรียนการสอนระดับอำเภอ อันจะส่งผลให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในอำเภอมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

8.3.1.6 จากการที่ครูสอนต้องทำหน้าที่พิเศษอื่นๆ นอกเหนือจากงานสอน ซึ่งเป็นภาระแก่ครูสอนมาก จึงควรมีการบรรจุอัตรากำลัง เพื่อทำหน้าที่จัดทำเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติต่างๆ และประสานงาน ประจำกลุ่มโรงเรียน โดยมีขอบเขตการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนที่รับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือครูได้เป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันครูสอนก็จะได้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

8.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการวัดและประเมินผลของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

8.3.2.2 ควรมีการศึกษาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูงทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ

8.3.2.3 ควรมีการศึกษาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในระดับชั้นต่างๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา